نامە بۆ گۆران سەباح لەلایەن کاروان کاکەسوورەوە

بە خۆشەویستی دەست پێ دەکەم:
گوتاری (بێکەڵکترین پرسیار و حەفت وەڵامی سەیر)تم خوێندەوە، کە لەبارەی کتێبی (ڕۆمان و خوێنەرە جیاوازەکانی)ی (شاخەوان سدیق)ەوە نووسیوتە. من خۆم بە تایبەتی لەم نووسینانەی ئەم دواییەمدا پێم لەسەر بایەخی ڕووبەڕووبوونەوە داگرتووە و گوتوومە لەو جووڵەیەدا شتەکان بەر یەک دەکەون، کە ئەو بەریەککەوتنە وا دەکات کولتووری نووسینمان لە قۆناغی کەڵەکەکردنەوە بگاتە قۆناغی پێداچوونەو□. واتە پێداچوونەوەی ئەو شتانەی لەم سێ دەیەی ڕابردوودا فڕێمان داونەتە سەر یەک، کە ئەوە دیدێکی ڕەخنەیی دەخوازێت. بەریەککەوتن نەک هەر دۆخی شت دەگۆڕێت، بەوەی دەیترازێنێت و ئەو ڕووانەی دەردەخات، کە بەبێ ئەو جووڵەیە نەدەکرا بیانبینین، بەڵکوو بواری ئەوەیشمان بۆ دەڕەخسێنێت، تا لە گۆشەنیگای دیکەوە بۆیان بڕوانین. لێرەوە من بایەخی ڕووبەڕووبوونەوە لە بەرچاو دەگرم، کە نەک هەر خوێنەر چالاک دەکات، بگرە دەیخاتە بەردەم ڕوانینی جیاوازجیاوازیشەوە. دیارە هەموو ڕووبەڕووبوونەوەکان وەک یەک نین، بۆیە دەکرێت هەر یەکەیان بە جودا بخوێنینەوە.
من خۆم، کە لەم کتێبەی (شاخەوان سدیق)دا بەشدارم و تۆ لەبارەی بۆچوونەکانمەوە نووسیوتە، نایشارمەوە هەم بە بایەخەوە خوێندمەوە و هەم بۆ بابەتەکەم گەڕامەوە، تا بە شێوەیەکی دیکەی جیاواز لێی بڕوانم. ئەمە بۆ من جووڵەیەکی کاریگەرە. خۆ ئەگەر هەر بۆچوونێکی جیاواز لەم ڕووەوە بخەمە ڕوو، بە مانای سڕینەوەی ئەوەی تۆ نایەت، بەڵکوو وەک هەمیشە گوتوومە و لێرەیشدا دەیڵێمەوە، کە دەنگی من دەبێتە دەنگێکی جیاواز لە پاڵ ئەوەی ڕووبەڕووم بووەتەوە. دەکرێت کۆمەڵێک دەنگی دیکەی جیاوازتریش لە دەرەوەی ئێمەوە بێن، تا لەناو ئەم ڕووبەرەدا دەربکەون.
دیارە من زیاتر لەبارەی وەڵامەکەی خۆمەوە دەنووسم، کە دەکرێت ئەو شەش نووسەرەی دیکەیش، ئەگەر ئارەزوویان لێیە، بۆچوونی خۆیان بخەنە ڕوو.
با لە ناونیشانەکەوە دەست پێ بکەین: (بێکەڵکترین پرسیار و حەفت وەڵامی سەیر). وشەی (بێکەڵکترین) بۆ منی خوێنەر دەربڕینێکی ڕەهایانەیە. ئایا چۆن بەو ئەنجامە گەیشتیت؟ لەو هەموو پرسیارەی

مرۆڤ تا ئێستا کردوونی، ئەمەی (شاخی) بەکەڵکترینیانە؟ تۆ هەر لە سەرەتاوە دیاریت کردووە بۆ کوێ بگەیت، کە ئەمە هەڵەی لۆجیکییە و بە (hasty generalization) و (jumping to conclusions) ناسراوە. واتە دەتەوێت خێرا ئەنجامێک بە دەستەوە بدەیت. ئینجا بۆ ئەوەی پێی بگەیت، پێویستە ئەو خاڵانە بدۆزیتەوە، کە ڕێت بۆ کورت دەکەنەوە. حەوت نووسەر بەشدارن و حەوت وەڵامی جیاوازیشیان داوەتەوە. چۆن هەر لە ناونیشانەکەوە هەموویان دەکرێنە یەک؟

لەوەدا هاوڕاتم، کە پرسیارەکەی (شاخی) لە ڕووی داڕشتنەوە تەکمە نییە، بەڵام من وا لە پرسیار ناڕوانم، بەڵکوو تێیدا بە دوای چەمکدا دەگەڕێم. لێرەوە ئەو پرسیارە بە گرنگ دەزانم، کە ئەم چەمکانە لە خۆی دەگرێت: دەق، نووسەر بە گشتی، ڕۆماننووس بە تایبەتی، ڕۆمان، خوێندنەوە، خوێنەر، کاریگەری و هیی دیکە، کە هەر یەکەیان کۆمەڵێ ڕایەڵ (کۆنتێکست)ی لەناو فەلسەفەدا هەن، بەو مانایەی ئەو چەمکانە بەر لەوەی هیی ڕۆمان بن، هیی ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤن و لێکدانەوەی جیاوازیان بۆ کراوە. کاتێ تۆ دەڵێیت: (باسی پێوەندیی ڕۆمان و خوێنەر و چەمکی خوێنەر دەکات. بابەتەکە، وەک هەموو جار، دەباتەوە سەر فەلسەفە)، ڕاستییەکەی نەمبردووە، بەڵکوو هەر خۆی لە بنەڕەتەوە فەلسەفییە. فەلسەفە سنوورێکی کۆنکریتبەندیی نییە، تا لە نافەلسەفە جودا بکرێتەوە، بەڵکوو هەر کاتێ ئاستی زانراوی چەمک جێ دەهێڵین و ڕوومان لە نەزانراوە، ئەوە لە دۆخی شمەکەوە بۆ دۆخی ئاماژە دەپەڕینەوە و فەلسەفەی تایبەت بە خۆمان دادەمەزرێنین، کە لێرەدا بوارم نییە لەم ڕووەوە بە کۆمەڵێک سەرچاوە بگەڕێمەوە و نموونە بهێنمەوە، بەڵام هێندە دەڵێم قسەکردن لەبارەی ئەو چەمکانەوە ئەوەمان بەسەردا دەسەپێنێت دایەڵۆگی فەلسەفییانە دابمەزرێنین. ئەو دایەڵۆگە بووتە پێشەڕەی وەڵامەکەی من، کە دەتوانم بڵێم هەوڵم داوە ئەو چەمکانە لەو ڕێیەوە بخەمە ڕوو.

نووسیوتە: (پێم حەیفە، کاروان بیرەکە و تێڕوانینە جوانەکانی لەپاڵ بیرمەندانی ئەوروپا دەشارێتەوە، بە هەر ڕایەکی خۆی، ڕای بیرمەندێکی بیانی دەکاتە بەڵگە. هەردەم ڕای خۆی بەسوودترە لە ڕای ئەو بیانییانەی ڕێزیان دەکات. کاتی هاتووە، تاکی کورد باوەڕ بە بیرەکە و تێڕوانینی خۆی هەبێت، لە کاروان ڕادەبینم ئەو ڕچەیە بشکێنێت. ئەو ئازادە چۆن کار دەکات. ئەگەر حەزی لەو جۆرەیە، با وتارەکانی بنێرێت بۆ گۆڤارە ئەکادیمییەکان، ڕەنگە سوودی بۆ ئەوان هەبێت).

من پێشتریش گوتوومە لە ڕێی دایەڵۆگەوە بە سەرچاوەکان گەیشتووم، بەو مانایەی وەک نووسەری ئەدەبی گەڕانەوە کاتێ ویستوومە بە

نموونە لە چەمکی (کات: Time) بگرە، ئەوە گەڕاوم و ئەو گەڕانە وای لێ کردووم ڕووم لە نەزانراو بێت. واتە نەمزانیوە چی دەدۆزمەوە.
لەو گەڕانەدا بە (ئۆگستین)، (کانت)، (بێرگسۆن)، (نیتشە)، (هایدیگەر) و هیی دیکە گەیشتووم، کە لە گوتاری (کات وەک پرسیارێکی شەڕانگێز لە ئەزموونی مندا) هەوڵم داوە ئەو ئەزموونەی خۆم بنووسمەوە. دەمەوێت بڵێم من لەگەڵ ئەو سەرچاوانە بیر دەکەمەوە، نەوەک لە ڕێیانەوە، چونکە ئەگەر لە ڕێیانەوە بیر بکەمەوە، هەر ئەوە بەرهەم دێنمەوە، کە هەیە، بەڵام کاتە لەگەڵیان بیر دەکەمەوە، ئەوە ئەو (منە دایەلۆگییە)م ون نابێت، بەڵکوو دەبێتە هاوکاتی ئەوانە. ئەو (من)ـەی گفتوگۆی دامەزراندووە، نە منێکی بەرزگەرایە، تا ئەوانەی دی بسڕێتەوە، نە منێکی خۆبەکەمزانیشە، لە ئاستی ئەوانەدا بچەمێتەوە، بەڵکوو کاتە دایەلۆگ هەیە، ئەوە بەرزی و نزمی نامێنن، بەڵکوو دۆخێکی دی دەردەکەوێت، کە تێیدا هەموو ئاڕاستەکان ڕوویان لە نەزانراوە و خاوەنداریەتی گوم دەبێت. هیچ کەسێک خاوەنی هیچ شتێک نییە، بەڵکوو شتەکان لە بەردەمی هەمووماندا ئاواڵان. ئەوانەی من لەم گەڕانەدا دەستم کەوتوون، بەرهەمی گەڕانێکەمە، کە ئەو سەرچاوانەی، تە ناوت ناون ئەورووپی، خۆیشیان هەر لە ڕێی ئەو گەڕانەوە دروست بوون.
کتێبێکی وەک (هەزارویەک شەو)ی خۆرهەڵات دەگاتە ناو دڵی خۆرئاوا. سەرنجی (بێرخیس)ێکی ئەرجەنتینی ڕادەکێشێت و بە شاکارێکی مەزنی دەزانێت. دەتوانم دەیان نموونەی دیکە لەم ڕووەوە بهێنمەوە، کە هەزری مرۆڤایەتی پێکهاتەیەکی بێسنوور و بێناسنامەیە. هەر داهێنەرێک بە شێوازی خۆی تایبەتمەندیی پێ دەدات. واتە (جیاوازی) دەکەوێتە پێش (ناسنامە)وە، نەوەک بە پێچەوانەوە. لەبەر ئەوەیشە ڕەخنەدەزانی پۆستمۆدێرن ئەوە دەدەنە دواوە، کە شتەکان بەگەردن و یەک ڕەگیان هەیە، بەڵکوو پێیان وایە هەمەڕەگن و لە بێژمار کەناڵی جیاوازەوە هاتوون. توخمەکانی ئاگر، هەوا، خۆڵ و ئاو، کە (ئەریستۆ) بە کاریان دەهێنێت و لێکیان دەداتەوە، مەبەستی تەنیا ئەوانەی ئەسینا نین، بەڵکوو مەبەستی هیی هەموو گەردوونە. (گاستۆن باشولار)ی فیلەسۆف کاتە هەمان ئەو توخمانە بە شێوازی خۆی ڕاڤە دەکاتەوە، تەنیا لەگەڵ ئەوانەی پاریسی نین، بەڵکوو ئەویش مەبەستی هیی هەموو شوێنێکە.
لە خۆم ڕادەبینم بڵێم هیچ چەمکێکم نەهێناوە، ئەگەر ڕایەڵەکانی ئەو چەمکەم لێک نەدابنەوە. ئێمە دەتوانین چ لە گوتار و چ لە گفتوگۆدا ئەو دایەلۆگە دابمەزرێنین و هەر لەو ڕێیەوە چەمکەکان لێک بدەینەوە، کە ئەو لێکدانەوەیە شێواز و تایبەتمەندیی ئێمە پێک دەهێنێت. لەم ڕووەوە هەم کتێبم هەیە و هەم گوتاری

جیاوازجیاوازیش. نوێترین گوتارم ناو ناوە (چەمکی سادەیی وەک بانگەشەی داهێنان)، کە لەوێدا وەک ئەوەی تێ گوتووتە لەبارەی ئەو چەمکەوە نووسیومە و دایەلۆگم لەگەڵ چەند سەرچاوەیەکدا کردووە.

ئەم پەرەگرافەت لە نووسینەکەم وەرگرتووە: (پێم وایە ئەمەیش کاتێ بمانەوێت بە گشتی لە ئەدەب و بە تایبەت لە ڕۆمان بگەڕێین، پێویستمان بەوەیە جینیالۆجیا بۆ ئەو چەمکە بکەین، تا ئەم ئاستە سادەیەی ئەمڕۆی تێبپەڕێنین و بیخەینە ئاستی دیکەوە. دەکرێت پرسیاری (خوێنەر چییە؟) بۆ ئەو جینیالۆجیایە ببەتە پێشەوەمان).

ئینجا پرسیوتە: (ئەرێ "... جینیالۆجیا بۆ ئەو چەمکە بکەین . . ." مانای چییە؟ ئەرێ کام ئاستی سادەی ئەمڕۆ؟ ئەرێ کام ئاستی دیکە؟).

ئەو پرسیارانە دەیان کردمەوە، کە ڕێیان لە حوکمدان گرتووە. ڕەگی وشەی جینیالۆجیا بۆ کولتووری یۆنانی دەگەڕێتەوە. بە مانای بنەچەی خێزان و بنەماڵە هاتووە. (داروین) بە شێوەی ناڕاستەوخۆ لە بواری بایۆلۆجیدا بە کاری هێناوە، تا لەو ڕێیەوە ڕاڤەی گیانەوەر بکات، کە لە کتێبی (بنەچەی جۆرەکان: On the Origin of Species)دا دەیەوێت ڕیشەی ڕاستینەیان بدۆزێتەوە. چەن گۆڕاون، چۆن گەشەیان کردووە و شتی دیکەی لەم بابەتە. واتە لە ڕێی هەردوو چەمکی (Evolutionism) و (Phylogenesis)ـەوە پەرەسەندنی گیانەوەری لە ڕووی مێژووییەوە لێک داوەتەوە. (نیتشە) بە فەلسەفەی گواستووەتەوە و لە بواری ڕاڤەکردنی بەهادا خستوویەتیە کار. ڕەخنەی ئەو لە مێتافیزیکا پەیوەستە بە بەهاوە، چونکە ڕەخنە حەقیقەت دەردەخات، کە ئەو حەقیقەتە بەهای تێدا شاردراوەتەوە. لەو ڕەخنەیەیشیدا پەنا بۆ جینیالۆجیا دەبات، بەو مانایەی ڕەگەی تێکشکانی حەقیقەت و دەرکەوتنی بەهای ڕاستییە، کە ئەمەیش لە دوو ئاستدا دەردەکەوێت: ئاستی یەکەم، ئەو بەهایە، یان ئەو بیرۆکەیە لە ڕووی مێژووییەوە چۆن سەری هەڵداوە و چۆن گەشەی کردووە، بەڵام ئاستی دووەم، ڕەخنەیە لەو بەهایە و لابردنی ئەو چینە پیرۆزییەی سەری، تا ناوەوەی بکرێتەوە. بە مانایەکی دی، گومانکردن لە حەقیقەتی ئەو بەهایە، بە مەبەستی تێپەڕاندنی. لێرەدا لە ئاستی بەهاوە دەچێتە ئاستی مێژووییەوە. ڕووکەش لا دەچێت و ڕەسەن دەگەڕێتەوە، کە یەکەمیان لەسەر مێتافیزیکا دامەزراوە و لاوازە، بەڵام دووەمیان خاوەنی هێزە و توانای بەردەوامی هەیە. (ڕۆمان لە تاکدەنگەوە بۆ فرەدەنگ). کەواتە بەهاکان بە دەستەڵاتەکان داپۆشراون و پەیوەستە هەڵیانبکەڵێین، تا بە سروشتی خۆیان بگەڕێنەوە. جینیالۆجیا لای (مێشێل فۆکۆ) دەبێتە ئارکیۆلۆجیا، کە دەیەوێت لەو ڕێیەوە بە مێژووی هزری خۆرئاوادا بچێتەوە. لەو پێداچوونەوەیەدا لێکدانەوەی جیاواز بە کۆمەڵێک چەمکی وەک

سێکسواڵیتی، شێتی، زیندان، سزا، پێوەری بەها و هیی دیکە دەکات.
واتە ڕۆ دەچێتە نەستی کولتوور، ئەو ڕووەی بە درێژاییی مێژوو داپۆشراوە، بەڵام بە نهێنی کاری خۆی دەکات.

بەم شێوەیە کاتێ دەڵێم جینیالۆجیا بۆ چەمکی خوێنەر بکەین، واتە بەو تێگەیشتنانەی تا ئیستا لەم ڕووەوە خراونەتە ڕوو، ڕازی نەبین، بەڵکوو خۆی هەڵبکۆڵین و شتی دیکەی نوێی تێدا بدۆزینەوە، کە هەوڵم داوە کارێکی لەم شێوەیە بکەم. بە مانا یەکی دی، دەبێت ئەم ئاستە سادەیەی ئەمڕۆی تێبپەڕێنین و بیخەینە ئاستی دیکەوە. (ئاستی دیکە)، ئاستێکی نەزانراوە و تێیدا بەهای نوێ و تێگەیشتنی جیاواز دەردەکەون.

من یەکێک نیم لەو نووسەرانەی پێیان وایە هیچ شتێک نەکراوە، بەڵام دەڵێم بەشێکی زۆری ئەوانەی بە ناوی ڕاڤەی توخمەکانی ڕۆمانەوە خراونەتە ڕوو، سادەن. ئایا لەم شوێنەدا بۆچوونی هەردووکمان پێک ناگەنەوە؟

نووسیوتە ("لە کتێبی (ڕۆمانی نوێ … پێشەکییەکی کورت)دا پێی وایە ڕۆمان هەمیشە مۆدێرن بوو□، . . . ” (ل١٨). قسەیەکی وا هەبێ و نەبێ، هیچ لە بای□ت□کە ناگۆڕێت. ڕای ئەو (ماتز)ە و ئەوانی دیش بۆ خوێنەری ڕۆمانی کوردی گرنگ نیین. ڕای کاروان خۆی گرنگە، کە شەرمنانە لە پاڵ بیانییەکان بەکزی دەریاندەبڕێت. خۆزگە بە دوو پەرەگراف، سێ، چوار گێسی ماتز ، وەڵامێکی پوختی خۆی دەدایەوە و ئەو هەموو بیانییە مردوو و زیندووەی ڕیز نەدەکرد. ئەو کاتە، ئێمە باشتر ل□ ت□□□وانین و بیر و پڕۆژەی کاروان دەگەیشتین.)

لێت ناشارمەوە ئێستا کاتێ ئەم ڕستەیە (ماتز پێی وایە ڕۆمان هەمیشە مۆدێرن بووە) دەخوێنمەوە، خۆیشم دەڵێم هیچ نییە، بەڵام ڕاستییەکەی ئەگەر هەموو پەرەگرافک□□ت دابنابووایە، دەردەکەوت بە شێوەیەکی دیکەیە. ئەمە پەرەگرافک□یە: {(گێسی ماتز: Jesse Matz) لە کتێبی (ڕۆمانی نوێ… پێشەکییەکی کورت)دا پێی وایە ڕۆمان هەمیشە مۆدێرن بووە، بەو مانایەی بایەخی سەرەکیی بە ژیانی هاوچەرخ داوە و وەک ناوەکەی (Novel) دەریدخات، هەموو کاتێ شتی نوێی لا گرنگ بووە. نۆڤڵ ل□ زمانی ئینگلیزیدا بە مانای (نوێ)یش دێت، بۆیە وا دەڵێت. ئەویش وەک (داڤید لۆج) و زۆر ڕەخنەدۆزی دی، سەرەتای سەدەی بیستەم بە تایبەت دەزانێت، بەوەی مۆدێرنیتی لە ناکاو وای لێ هات هەموو شتێک بگ□□□ت□وە، بە ڕادەیەک جیهان ببێتە دوو بەش. بەم شێوەیە تەقینەوەکە ڕووی دا و ژیانی م□□ڤ چووە دۆخێکی دیکەی جیاوازەوە. ئینجا بۆ ئەوەی ڕۆمان بیتوانیایە هاوشانی ئەو گۆڕانکاریيانە بچێتە پێشەوە، دەبووایە هەمان تەقینەوە لە خۆیدا بکات و پێوەندیی بە ڕابردووەوە بپچڕێنێت، کە ئەمە شێوازێکی تری

دەخواست، تا ڕێ لە بەردەم مۆدێرنیتیی ئایینەدا خۆش بکات. لە ڕێی شێوازی (هێنری جیمس)، (جۆیس)، (ولف)، (جین تۆمەر)، (جۆزیف کۆنراد) و ئەوانەی ترەوە جەخت لەوە دەکاتەوە، کە سەردەمێکە هەر لە سەرەتاوە شێوازێکی دیکەی دەربڕین و تەکنیکی گێڕانەوەی سەپاندووە، کە پێشتر (گۆستاف فلۆبێر)، (ئیقان تۆرگنێق)، (جۆرج ئیلیۆت) و ئەوانەی دیکە هەوڵی گرنگیان لەم ڕووەوە داوە. بەم شێوەیە ڕۆماننووسانی دواتر هەر بە داهێنانی زمانی نوێ و تەکنیکی نوێ ڕووبەڕووی گۆڕانکارییەکانی دنیا بوونەتەوە}.
وەک گوترا پرسیارەکەی (شاخی) ئەم چەمکانە لە خۆی دەگرێت: دەق، نووسەر بە گشتی، ڕۆمانووس بە تایبەتی، ڕۆمان، خوێندنەوە، خوێنەر، کاریگەری و هیی دیکە. ئایا ئەگەر لە بەشێکی وەڵامەکەمدا ئاماژە بە کتێبێکی گرنگ بکەم و پوختەیەکی لێ وەربگرم، مانای وایە بۆچوونی خۆمم دەرنەبڕیوە؟ من لەم وەڵامەدا گوتەی نووسەرانم وەرنەگرتووە، بەڵکوو ڕوانگەی ئەوانم لەم ڕووەوە دەرخستووە. بە من خوێندنەوە و نووسین دوو پرۆسەسی دژبەیەک نین، بەڵکوو پێوەندیی ڕایزەمانەیان پێکەوە هەیە. خوێندنەوەی ئەم کتێبە لە بەشێکی وەڵامەکەمدا ڕەنگی داوەتەوە و فرەدەنگیی دروست کردووە. من نە (ماتز) بە بیانی دەزانم و نە هیچ نووسەرێکی دیکەیش، بەڵکوو خۆم بە هاوکات و هاوشوێنیان دادەنیم. بۆ من (لیندا هێتچیۆن)ی کەنەدی لە سیاسەتسازێکی کوردی نزیکترە، بەوەی هەردووکمان لەناو ڕووبەری بێسنووری زماندا پێک دەگەینەوە. ئینجا نووسەر بەسەر زیندوو و مردوو دابەش ناکرێت، بەوەی ئێمە دنیای شمەکمان جێ هێشتووە و چووینەتە دنیای ئاماژەوە، کە لەوێدا سنوورێک لەنێوان مەرگ و ژیاندا نەماوە. من خۆم وا لە مرۆق ناڕوانم، کە تەنیا لایەنی فیزیکییە. پێم وایە ئەمە لایەنێکی تەسکە، بەڵکوو لایە نادیارەکەیم زیاتر بە گرنگە. ئایا (سێرقانتس)، (شەکسپێر)، (دانتی)، (نالی)، (گۆران)، (ئیبراهیم ئەمین باڵدار) و زۆری دی ئەگەر لایەنە فیزیکییەکەیان دیار نەماوە، مانای وایە لایەنە نادیارەکەیشیان سڕاوەتەوە؟ لایەنی نادیاری گەردوون زۆر لە لایەنی دیاری فرەوانترە.
نووسیوتە: (ئەو هەموو چەمکە بیانییانەی ڕیزی کردوون: سەمیۆسیسی بەکەتا، پرینسیپی هۆکاری، ڕەهەندی ئامانجداری، ئاسۆی چاوەڕوانی، دیدگەی بزێک، عەقلی تاکانەی خوێنەر، پرۆسەسی چاوەڕێکردن و بەبیرهاتنەوە، هاوئاهەنگی پێکەوەیی، فۆکەلایزەیشن، دەنگی تاک، هتد).
ئەوانە چەمکی بیانی نین، بەڵکوو گەردوونین، کە وەک پێشتر گوترا دەکرێت بڵێین هیی ئێمەیشن. ئێمە ئەگەر خۆمان لەم گەردوونە دابڕیوە، ئەوە هەوڵی من و ئەوانەی تریش بۆ ئەوەیە پێی بگەینەوە.

وەک گوترا بەبێ دامەزراندنی ئەو دایەڵۆگە پێی ناگەینەوە. ئەم چەمکانە ڕیز نەکراون، بەڵکوو هەر یەکەیان لە شوێنی خۆیی دەرخستووە و لێک دراوەتەوە. بۆ نموونە چەمکی (سێمیۆسیسی بێکۆتا) لەم پەرەگرافەدا ناوی هاتووە:

{بەو مەبەستەی بزانین ڕۆمانمان چ جۆرە خوێنەرێکی دواندووە، پێویستە ڕوومان لە چەمکی تێکست وەرنەگێڕین، بەوەی تێکست مەڵبەندی بەیەکگەیشتنی نووسەر و خوێنەرە، کە (ئومبێرتۆ ئیکۆ) بە (کاری کراوە: Open Work) ناوی دەبات، بەو مانایەی هەر کارێک دەکرێت کۆمەڵێک لێکدانەوەی جیاواز لە خۆ بگرێت، کە ئەو زۆرییە هەم دژبەیەکی و هەم بەریەککەوتن دەردەخات. هەر ئەوەیشە ئازادیی خوێنەر لە ڕاڤەکردندا مسۆگەر دەکات، بەوەی تێکست خاوەنی یاسا و یاریی خۆیەتی، کە ئەو خوێنەرە بە ڕێگەی خۆی دەیاندۆزێتەوە. پێی وایە هەتا تێکست پتر بە ئاڕاستەی کرانەوەدا بجووڵێت، ئاماژە و نیشانەی زیاتر لە خۆ دەگرێت، کە ئەو چەمکی سێمیۆسیسی بێکۆتا (infinite semiosis)ی بۆ بە کار دەهێنێت، بەو مانایەی ئەو نیشانە و ئاماژانە جۆراوجۆرن و خوێندنەوەی جۆراوجۆریش هەڵدەگرن. ئینجا مادام زمان پشت بە مێتافۆر دەبەستێت، ئەوە بەو ئەندازەیەی ئاڵۆز و هەمەڕەنگە، هاوکات دەوڵەمەندە بە سیمبوڵ و شیفرەیش. لێرەوەیە زمان ڕوانینێکی سیمێتیکیانە دەخوازێت}.

لەبارەی (ئاسۆی چاوەڕوانی)یەوە ئەمەم نووسیوە: {پێم وایە خەسڵەتی تێکستی داهێنەرانە لە ڕێی خوێنەری چاوکراوەوە دەردەکەوێت، ئەو خوێنەرەی مشەخۆر نییە، بەڵکوو بەرهەمهێنەری مانای جیاوازە. (هانس ڕۆبێرت یاوس) ناو لەو پرۆسەیە دەنێت ئاسۆی چاوەڕوانی (Horizon of Expectation). واتە کارلێکی نێوان تێکست و خوێنەر بە مەرجی سەرەکی دادەنێت بۆ بەرهەمهێنانی مانا، کە ئەمە لەوەدا دێتە دی توانای خوێنەر هاوشانی هیی نووسەرە، بگرە هەر ئەویشە نهێنییەکانی ئەو تێکستە دەدۆزێتەوە، تا لەوەوە دنیای هونەری بە دنیای ڕیاڵ ببەستێتەوە، کە وەک لە پێشەوە گوترا بوونی بۆشایی لە تێکستدا ئەو پەیوەندییە پێک دەهێنێت}.

هیوادارم دیسان بۆ وەڵامەکەم بگەڕێیتەوە، تا بزانیت هیچ یەکێکیان لە خۆیەوە ناوی نەهاتووە، بەڵکوو سروشتی باسەکە ویستوونی. وەڵامی ئەدەبی وەک وەڵامی ماتماتیکی نییە، کە هەر دەبێت هاوڕێکی پرسیار بێت، لە کاتێکدا نووسەری ئەدەبی پشت بە زمانێک دەبەستێت، لەسەر ڕیتۆریک و میتافۆر دامەزراوە، کە ئەو خەسڵەتە بە شێوەیەک لە شێوەکان بۆ بواری ڕاڤەیش دەپەڕێتەوە. (شاخی) دەپرسێت ئایا ڕۆمانی ئەمە خوێنەری جیاوازجیاوازی دروست کردووە؟ هەر ئەوەی خەسڵەتی (جیاوازجیاواز)ی داوەتە پاڵ (خوێنەر)ەوە، مانایەکی بێسنووری پێ

داوە، بەوەی (جیاوازی) وەک (جاک دێریدا) پێی لەسەر دادەگرێت ڕووبەرێکی تەپەڕێنراوە و هەمان ئەوەی پێشوو نییە. ئەگەر من بە (ئا)، یان بە (نا) وەڵامی بدەمەوە، ئەوە بازم هەڵداوە بۆ ئەنجام، بێ ئەوەی لە هیچ شتێک بکۆڵمەوە. واتە ئەگەر بڵێم (بەڵێ، دروستی کردووە)، یان (نەخێر، دروستی نەکردووە)، ئەوە مانای وایە لە جیاتیی ئەوەی ڕاڤەی شتەکان بکەم، هاتووم بڕیارم داوە. ئەمەیش نەک هەر سادەکردنەوەیە، بەڵکوو هەڵەی لۆجیکییشە، بۆیە دەبێت گۆڕان و بەردەوامی لە وەڵامەکەمدا هەبن، نەوەک وەستان.
دیسان بۆ ئەو شوێنە دەگەڕێمەوە، کە تێیدا گوترا ناکرێت ئێمە لە دەرەوەی فەلسەفەدا باس لە چەمکی خوێنەر بکەین، کە ئەو چەمکە دەیان فیلەسۆف و ڕەخنەدۆزی بە خۆیەوە خەریک کردووە. ئەوەتە وەک لە نووسینەکەی تردا دەیخوێنمەوە (هاشم ئەحمەدزادە)یش لە وەڵامەکەیدا بە لای تیۆریی خوێنەر دەچێت و ئاماژە بە (مەرگی نووسەر)ی (ڕۆڵان بارت)یش دەکات. من خۆیشم دایەڵۆگەکە بەوەی گەیاندووم و نووسیومە: {(ڕۆلان بارت) لە کتێبی (ڕەخنەی بنیادگەرانەی حیکایەت)دا دەڵێت پرۆسەی نووسین بەبێ بەدەنگبوونی نووسەر نایەتە کایەوە، هەر ڕێک وەک ئەوەی نووسەر مردبێت. ئەو کاتە دەنووسێت، وەڵامی کۆتاییی بە لاوە ناوە، بەڵکوو هەر لە سەرەتاوە وەڵامی کۆتاییی بە ئەوەی تر جێ هێشتووە. لێرەدا مەبەستی خوێنەرە، کە دەڵێت نووسەر تەنیا گریمانەی مانا دادەمەزرێنێت}.
مادام لەبارەی چەمکی خوێنەرەوە دەدوێین، باسکردنی ئەوانە کارێکی ئاساییە، بەڵام پرسیار ئەوەیە چۆنمان باس کردووە؟ کاتێ ئەو دایەڵۆگە دانامەزرێنین و بەرەو فەلسەفە ناچین، ئەوە لە ئاستی میللیدا دەمێنینەوە و هەمان ئەو زانیارییانە دەگوازینەوە، کە هیی خەڵکن، بگرە لە خوار ئەو زمانەی ڕۆژانەیشن. ئەوەتە وەڵامەکەی (ئارام کاکەی فەلاح) لەم ڕووەوە نموونەیەکی زەقە. تۆ ئەم پەرەگرافەت لێ وەرگرتووە: (لە ڕاستیدا نەک تەنیا لە ناو ڕۆشنبیری و ئەدەبی کوردیدا، بەڵکو خوێندنەوەی ڕۆمان لە ئاستی جیهاندا لە پلەی یەکەمدایە چووەتە هەموو شوێنێکی ژیانی خوێنەرەوە، وەک ئەوەی ڕۆمان تاقە ڕێگایەک بێت مرۆڤ لە ڕێگەوە دونیا و ئازارەکانی ببینێت، تاقە چاوێک بێت هەموو شتێک ببینێت و تاقە گوێیەک بێت دەنگی کپ کراوی خۆی ببیستێت).
لەوانە سەیرتر ئەوەیە، لە شوێنێکدا نووسیویەتی، گۆیە عەقڵیەتی شەڕکەر (ئامادەیە دەیەها نامەت بۆ بنووسێ تا ڕەخنەیەکی لە نەگری. دەپاڵێتەوە). من بەوەدا خۆم چەند جارێک ڕووبەڕووی نووسینەکانی بوومەتەوە، بە نموونە لە پاشکۆی کتێبی (گۆڕانەوەیەکی کاتی بە دایەڵۆگێکی بەردەوام) و لە گوتاری (لە ناوی کارە پێپەرەوە بەرەو

فەلسەفەکەی)دا، بۆیە هەندێ دەڵێم نامەی لەم شێوەیەم نە بۆ ئەم ناردووە و نە بۆ هیچ کەسێکی تریش. هیوادارم ئەگەر مەبەستی منە، بڵاویان بکاتەوە! بە هیچ شێوەیەک لە کەسێتیی ئەو نزیک نەبوومەتەوە، بەڵکوو تەنیا لەبارەی نووسینیەوە پرسیارم لێ کردووە و بۆچوونی خۆمم نووسیوە. بەر لەوەی بابەتەکەم بڵاو بکەمەوە، بە ئیمەیڵ بۆیم ناردووە، کە بێگومان بەوەدا کێشەی کەسێتیم لەگەڵیدا نییە، سڵاو و خۆشەویستیم بۆ نووسیوە. ئەوەم لەگەڵ نووسەرانی تریشدا کردووە. واتە بەر لەوەی بڵاویان بکەمەوە، بۆم ناردوون، تا بزانن لەبارەی بەرهەمیانەوە نووسیومە. ئەو بابەتەی پێی گەیشتووە، ڕەخنەی توندە و بە پرسیار ڕووبەڕووی بوومەتەوە، تەنانەت داوام لێ کردووە وەڵامم بداتەوە. ئیمەیڵەکە لای خۆم پارێزراوە. ئەگەر ئەوەی بە پاڕانەوە داناوە، ئەوە با بڵاوی بکاتەوە! ئایا ئەم دانەیەیە بووەتە دەیەها؟ دەیەها؟ زۆر نییە؟ دیارە پێشتریش نامەمان گۆڕیوەتەوە، بەڵام پەیوەندییان بە بابەتی لەم شێوەیەوە نەبووە. دەتوانێت ئەوانیش بڵاو بکاتەوە. پاڕانەوە؟ (LOL). ئایا لەمەودوا کە هەست بە دڵنیایی دەکات، کاتێ نامەی بۆ دەنێرێت؟ (ئەمانە دەنووسن و ئەگەر تۆیش بتەوێت بێیتە دەنگ، بەو مەبەستەی چەمکە فڕێدراوەکانیان هەڵبگریتەوە و بە ئاڕاستەی دیکەیاندا ببەیت، بگرە لەم ڕووەوە کۆمەڵێک سەرچاوەی گرنگ بە خوێنەر بناسێنیت، بەوە تۆمەتبارت دەکەن، گۆیە بەرگەی ڕەخنە ناگریت. ئایا ئەمە ڕەخنەیە؟ ئایا هەرگیز ڕەخنەیان گرتووە؟). خۆشحاڵم، کە پێویستم بەوە نییە پەنا بۆ کاری لەم شێوەیە ببەم.

لێرەدا بایەخی پرسیارەکەی (شاخی) دەردەکەوێت، کە پێشانی خوێنەری دەدات نووسەرێک نزیکەی چل ساڵ ئەزموونی نووسینی هەیە و ئەم وشانە دەنووسێت. دەڵێت نووسەران لە ترسان نامەم بۆ دەنێرن و دەپاڕێنەوە، نەبادا ڕەخنەیان لێ بگرم. ئەمە پەیوەندیی بە پرسیارەکەوە هەیە؟

دوای ئەم پەرەگرافەی (ئارام کاکەی فەلاح) نووسیوتە: (نەک هەر ئەم حەفت بەڕێزەی نێو ئەم کتێبە، زۆربەی کورد وا قسە دەکەن کاتێ وەڵامی پرسیارێک دەدەنەوە. تکایە با هەموومان فێر بین، واز لەو زمانە دەدارییە بێنین. با تەنیا وەڵامی پرسیارەکە بدەینەوە، نەپەڕینەوە سەر باسی تر. ئەگەریش وەڵاممان نەزانی، با بڵێین نازانین. نەزانین عەیب نییە. تکایە، با واز لە "پێشەکی" بێنین. بۆ هەموو شتێک پێشەکییەکی درێژ و بێزارکەر و بێسوودمان هەیە).

دیسان ئەو هەڵە لۆجیکییە دووبارە بووەتەوە، کە هەمووان وەک یەک دەبینیت. من خۆم لە سەرەتای نووسینمەوە تا ئەمڕۆ ئەم شێوازەم بە کار نەهێناوە. لای پێنج نووسەرەکەی تریشدا نەمانبینی.

ماوەتەوە بڵێم دەستەكانت دەگوشم. ئەم ڕووب□□وبوونەوەيە هێزى ديكەى پێ دام. تا ئەودەمەى زەمينە بۆ دايەڵۆگ هەيە، فرەدەنگييش لە ئارادا يە.
سەرنج: بەوەدا شێوازى نامەيە، ڕێم بە خۆم داوە هەندێك شت بڵێم، كە ڕەنگە لە گوتاردا نەگوترێن، يان بە شێوەى تر بخرێنە ڕوو.
بە خۆشەويستى كۆتايى پێ دەهێنم.
كاروان كاكەسوور

ڕەشنووس لە دونیای داهێناندا.. نەژاد عزيز سورمێ

جاران زوو ، سەردەمی لووتکە بڵندەکانی ئەدەبیاتی کوردی ، چاپ و بڵاوکردنەوە یا هەر نەبوو ، یا ئەگەر هەشبووبێ دواکەوتوو بوو.. لەبەرنووسینەوە و دەستا و دەستی کاری داهێنەران یەکێك بوو لە دیاردە دیارەکانی ئەوسا ، بەتایبەتیش دیوانی شاعیران و بەری ڕەنجی بیر و بۆچوونی نووسەرانمان لەگەلێك بواری جیاجیادا هەمیشە نوسخەی ئەسڵی ، جیا لە ناوەرۆك و جیهانبینی شاعیر یا نووسەر ،چەند شتێکمان پێ دەڵێ ئەگەر بگونجێ بڵێین لەبەینی دێری نووسیندان ، لەگەڵ نادیاریشیاندا ڕوانینی بە ڕامان دەیبینێ و مەودای ئەو سرووتە تەنیا و لەخۆنووسانە ڕوئیائارایانەی دێتەوە بەرچاو کە داهێنەر لە چرکە ساتەکانی داهێناندا خوولی تێدا خواردووە.
کەواتە ڕەشنووس، یاخود سیایی ، خۆی لە دەقێکی دیاریکراودا (سەرەتای دەسپێك تا وچانی دوایی)ـەوە دەنوێنێ.
یەکێکە لەو سیمایانەی ڕەنگڕێژی چەندین لایەنی ڕەخنە (وەك پرۆسەی داهێنان) و لێکدانەوە دەکا.
لەوانەیە سیایی نووسین ، هەر ئەوە نەبێت کە لەسەر لاپەڕەیەکی سەربەخۆ ، یا دەفتەرێکی تایبەتی بێ ، بەڵکو (پەراوێزنووسی) سەر نووسراوی دیکە و هەموو ئەو تیلمانەیش بگرێتەوە کە بەجیا داهێنەر لە وەختێکی دیاریکراودا وەك سەرەقەڵەم یا دەق نووسیوویەتیەوە ، بە وێنە پاکەتی بەتاڵی جگەرە یا هەر شتێکی لەو بابەتە..
ئەو ڕەشنووسانە بەشێکن لە مێژووی داهێنەر خۆی و لە دوایشدا دەبن

بە بەشێك لە ئامرازی بەردەستی ڕەخنەگر..
ئەمە سرووشتێك نیە بۆ تاقیكاری ، لە گرێژنە بردنیش نیە كە بە ئاراستەیەكی بێ هێز و بۆشت ڕێ هەڵگرێ ، ئەمە بەشێكە لە پشكنین و كۆڵین و بەدواداچوون و پرسیار پێچ كردن لەپێناوی گەیشتن بە حەقیقەت و مەودای داهێنان
بە ڕێگایەكی ڕەوا..

ئێستا وەك دەبینین زۆر لە نووسەران بە كۆمپیوتەر دەنووسن..
بۆ نووسینی توێژینەوە ، یا باسێكی ئەكادیمی تەنانەت هەواڵ و ڕاپۆرتی ڕۆژنامەنووسیش كۆمپیوتەر بەهۆی ڕەگەزی خێرایی و دەرهاوردە تەكنیكیەكانی لە جێی خۆیدا بێ..

بەڵام بۆ بەرهەمی داهێنانی لە وێنەی شیعر ، دەستنووس بۆ قۆناغی لێكدانەوە و ڕەخنە بەهای خۆی هەیە..
لە هەمان كاتدا هەمیشە دەربڕین لەو چەشنە كارانەدا چونكە پێش جوولەی دەست دەكەوێ ، تێكەڵاوی و لێتێكچوونێك بۆ داهێنەر دروست دەكا كە ڕەنگە زنجیرەی بیركردنەوەی بپچڕێنێ ، لێرەشدا مەبەست ئەوە نیە بڵێین شیعر بە كۆمپیوتەر نانووسرێ ، ڕەنگە لە دوا ڕۆژدا بەپێچەوانەوە بكەوێتەوە و وەچەكانی ئایندە نەتوانن شیعریش بە دەست بنووسن ، بەڵام بەدڵنیاییەوە ئەو شیعرەی ئەوان دەینووسن جۆرێك لە ماكی نەهلستیەت و بۆ موبالاتی تێوەردەپێچرێ كە هەموو هاوكێشەكان بەلاسەنگی بهێڵێتەوە.. لەو سەریشەوە هەموو ئەو مەودایانەی پەیوەندییان بە لەتركزەیی هاوسەنگیەكانی نووسەر و مەودا سایكۆلۆژییەكانی لەكاتی داهێناندا هەیە تەنانەت لە نووسینی نامە تایبەتیەكانیشدا لەناو هاردە (hard) خەولێخراوە بە ڤایرۆس هەڕەشە لێكراوەكاندا لە نگەر بگرن..
ئەمە نوخشەلێدانێكی بەد نیە لە دوا ڕۆژ ، بەقەد ئەوەی لەسەركردنەوەی ناسكبۆژییە كە تەكنەلۆژیا لە دیوی ڕەهەندە پاشقەبڕەكانی خەریكە چەپڵەی لێ دەكوتێ و بۆنی تەنگ دەكا.

چەند چاوپێکەوتنێکی ڤیدیۆیی لەگەڵ فەرەیدون سامان سەبارەت بە زمانی کوردی

بۆ گوێگرتن لە قسەو باسەکان کلیک لەسەر ناونیشانی باسەکان بکە..

[١- کێشەکانی بەردەم زمانی یەکگرتووی کوردی چین؟]()

[٢- گۆقاری زمان و زار ڕۆڵی لە گەشەپێدانی زمان..]()

٣- [وتووێژێک لەسەر پرسی زمان، گۆران زمانە، یان زارێکی کوردییە…]()

کتێب/ هەتاوی نیوەشەو.. فوئاد سدیق

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..]()

[FuadSdiq_Htawi_NewaShawDownload]()

کۆنگرەی ئاسایی میلیشیاکانی یەکێتی.. ئاسۆ کەمال

یەکێتی نیشتمانی کۆنگرەیەکی ئاسایی دەبەستێ. ئاساییە لە بەرئەوەی لەم کۆنگرەیەدا باقل تاڵەبانی هەمان کاری ڕۆژانەی خۆی دەکا بۆ بەرنامەی کۆنگرەی حزبەکەی. مەگەر کەسانی وەک مەلا بەختیار چاوەڕوانی لە کۆنگرەی یەکێتی ئەوەبێت کە پۆستە کارتۆنییەکەی بۆ بگۆڕێ بە شتێکی تر، ئەگەر نا هەموو ئەندام و لایەنگرانی یەکێتی و

پارتی و حزبەکانی تری کوردستان چاوەڕوانی شتێکی تر لە کۆنگرەی حزبەکەیان ناکەن جگە لەوەی کەسی یەکەم و بنەماڵەی یەکەم و کۆمپانیا و میلیشیایی یەکەمی حزب دەست و جارێکی ترهەمان کارتەکانی پۆست و داهاتەکان کە بە شێوەی سیستەمی بنەماڵەیی و میلیشیایی حزب ڕیکخراون دەستێکی تر تێکەڵ دەکاتەوە و دابەشی دەکاتەوە بەسەر هەمان ئەو کەس و ئەرگانانەدا کە ئەم سیستەمەی ڕاگرتوە و دەیپارێزێ.
هەربۆیە ژیانی حزبایەتی و کۆنگرە و کارەکانی ئەم حزبانە هیچ جێگەی گرنگی پێدان نیە لەلایەن جەماوەری کرێکار و فەرمانبەر و چەوساوەی کوردستانەوە، بەڵام گرنگە لەم سیستەمە میلیشیایی و بنەماڵەییەی سەرمایەدارانی کوردستان تێبگەین تا بزانین لەگەڵ چ جۆرە دەسەڵاتێک گیرۆدەین و چۆن دەتوانین ڕوبەڕویان ببینەوە؟ وە ڕێگای ڕزگاربون لە دەسەڵاتی ستەمکارانەیان پەیدا بکەین.
کۆمەڵگەی کوردستان وەک بەشێک لە دەوڵەتی تازەی عێراق لەنزیک بە ناوەڕاستی سەدەی بیستەوە چوەتە ژیانی حزبایەتیەوە. فۆرم و ئایدیۆلۆژی حزبی شیوعی عێراق کاریگەری لەسەر دروسبونی حزبەکان لە کوردستان هەبوە و دواتر ناسیونالیزمی کورد لەگەڵ بەرپاکردنی شۆڕشی چەکداری لەگەڵ دەوڵەتی ناسیونالیستی عەرەبی عێراقدا ئاڵوگۆڕ بەسەر ئەم ستراکچەر و ئیدیۆلوژی و دەور و نەخش و بەرنامەیدا هات.
لە شەستەکانەوە تا نەوەدەکان حزبە ناسیونالیستەکان وەک حزبی جەماوەری و چەکداری و لە پەناو ئەتەنەمیدا دەوردەگەڕێن و جێگیر دەبن. لەم قۆناغەدا حزب دەبێتە دەسەڵاتێکی عەسکەری و میلیشیایی کە بەپێی یاساکانی نێو سوپا و دەزگای عەسکەری دەبرێت بەڕێوە. ئەندامەتی لەم حزبانەدا وەک بەشداری لەشەڕ دژی دوژمنی دەوڵەتی عەرەبی عێراقی و بەعس دەبێتە ئایدیولۆژی و ناسنامە و دەورگێڕانی فەرد و جەماوەر لەژیانی حزبیدا. لەهەمان کاتدا کێبەکێ لەسەر پاوانکردنی مەیدانی سیاسی لە کوردستاندا لەنێوان حزبە ناسیونالیستە کوردەکان ناسنامەی سەرانی و بادینانی و تیرەری سیاسی و سیاسەت و فەرهەنگی "جاش" ی عێراق و ئێران دروست دەکا.
لەماوەی ٢٥ ساڵی ڕابردودا گۆڕانی گەورە بەسەر ستراکتەر و شێوازی سیاسەت و بەڕێوەبردنی حزبیدا نەهاتوە لە کاتێکدا یەکێتی و پارتی لە حزبی چەکداری شاخاویەوە بونەتە حزبی دەسەڵاتداری ناوشار. ڕاستە جگە لە حزب پەرلەمان و حکومەت هەیە کە پێشتر ئەم دەزگایانە نەبون. بەڵام پەرلەمان و حکومەت وەک مەکتەبی سیاسی و ڕێکخستنە حزبیەکان مل کەچی دەستەی تایبەت و بنەماڵەی تایبەتی ناوحزبن. ئەو دەسەڵاتە کەکراوە و شمولیەی کە تاڵەبانی و بارزانی لە حزبدا لە شەستەکانی سەدەی ڕابردوەوە دروست بوە ئێستا بوەتە دەسەڵاتێکی

ڕەهای عەسکەری و سیاسی و دارایی.
حزبی جەماوەری جاران و ناسنامەی ئەندامەتی و پێشمەرگایەتی کە پێویستی دەورانی شەڕ دژی بەعس بوو گۆڕاوە بە حزبی کارتێل و کۆمپانیا کە دەوری جەماوەر و ناسنامەی حزبی بریتییە لە دەنگدان و پاشکۆیەتی مادی بە حزب لە پێناو مانەوەی وەزیفە و سەرچاوەی گوزەراندا. ئەم حزبانە هەرچەند دەنگدەریان هەیە و ئەندامیان زۆرە بەڵام حزبێکن کە بەرژەوەندی کەمایەتی سەرەوەی حزب دەپارێزن و ژیانی ناوحزب هەروەک ژیانی نێوکۆمەڵگە بە پێی یاسای سەربازی و میلیشیایی و نەبوونی ئازادی و دەورگێڕان لەسیاسەت و کاری حزبدا بەڕێوەدەچێ.
ڕێکخستن و ژیانی حزبایەتی و ستراکتەر و بەڕێوەبردنی ئەم حزبانە ئاوێنەیەکی سیستەمی دەسەڵاتدارێتی و خودی دەسەڵات و دەوڵەتدارییە.
لەدنیای سەرمایەداری مۆدێرندا لە ئەوروپا و ئەمریکا حزبە لیبرال و کۆنسەرڤاتیف و چەپەکانی بورژوازی لەڕێگای کۆینی کاربەدەستە گەورەکانی دەوڵەت و دەستایەتی نێوان حکومەت و بانک و بۆرسەوە کۆنترۆڵی دەسەڵات دەکەن و لەهەڵبژاردنەکانی ئەمریکادا میلیاردەرەکان ئاکامی هەڵبژاردنی دوو حزبی سەرەکی دیموکرات و کۆماریخوازەکان دیاری دەکەن. هەرچەند ئاڵوگۆڕێ ئایدیۆلۆژی و ستراکتەریەکانی لە هەشتاکانەوە ڕەوتی نیولیبرالیزم هەناویەتی جیاوازی نێوان باڵی ڕاست و ناوەڕاست و چەپی بورژوازی زۆرکەمکردۆتەوە و شیوازی “حزبی جەماوەری و”حزبی کادر و جەماوەری” گۆڕیوە بە”حزبی”پڕۆفیشنالی دەنگدەرەکان” و پرۆسەی “نوێنەرایەتی” و “یاساداڕێژی” کورتکردۆتەوە لە لەدەستی “دەستەبژێری هەمەکارە”ی حزبدا کەچیتر “حزبی دەوڵەت”ن نەک جەماوەر .
بەڵام لە کوردستان ئەم پرۆسەیە هەم پێویستی بەو ڕوپێشکردن و ڕازاندنەوە نیە و ڕاستەوخۆ سەرەکی حزبەکان و بنەماڵەی دەسەڵاتداری حزب خۆی خاوەنی بودجە و نەوت و پۆست و پۆلیس و پێشمەرگە ودادوەر و پەرلەمانتار و مەلا و سەرەکی عەشیرەت و میدیاو خوێندەوار و چاودێری سیاسی و هەموو شتێکە و دەسەڵاتی حزبی ڕاستەوخۆ و بێ پەردەیە. هەم کۆکردنەوەی دەسەڵات و چڕکردنەوەشی پێویستی بەڕیفۆرمی حزبی نەبوە چونکە بنەمای دەسەڵاتەکە خۆی دەسەڵاتی ڕاستەوخۆی حزبێکی میلیشیاییە کە پرۆسەی نوێنەرایەتی و یاساداڕشتن تیایدا لەناو کۆنگرە و ژیانی حزبیدا هیچ حسابێکی بۆناکرێ و هەڵبژاردن و ئەندامان لەم حزبانەدا پێشتر وەلائی سیاسی و دەوری حزبیان دیاریکراوە. هەربۆیە کاتێک ئەم حزبە دەیەوێ سیستەمی “نوێنەرایەتی” و “یاساداڕشتن” لە کۆمەڵگەش لە دەست جەماوەر دورخاتەوە بەهەمان شێوەی ناوحزب مامەڵەی لەگەڵدا دەکا و

ئەوەی قسەی ئاخر دەبڕنەتەوە لەم سیستەمەدا دەسەڵاتی چەکداری بنەماڵە و دەستەبژێری هەمەکارەی مالی و سیاسی حزبن نەک دەنگدەران و دەنگدانی گشتی.

ڕق لە حزبایەتی نەک لە ناوجەماوەری ناحزبیدا بەڵکو لەنێوئەندامانی حزبیشدا نیشانەی ناکۆکی چینایەتی و بەرژەوەندییەکانی ڕیزە دەوڵەمەند و هەژارەکانی ناوحزبە. کاتێک دەسەڵات و حکومەتداری لە کوردستاندا بامانای کۆنترۆڵکردن و پاوانکردنی ڕاستەوخۆی هەموو بوارەکانی ژیان و سەرچاوەکانەتی ئیتر خودی حزب دەبێتە سیستەم و دامودەزگای بەرهەمهێنان و دابەشکردن و بەڕێوەبردن و یاسادانان و دادوەری و تەنانەت پەروەردەیی و کۆمەڵایەتیش. سەیر لەوەدایە یەکێتی و پارتی لەنەوەدەکانەوە باسی فەشەل و هەرەسی سیستەمی تۆتالیتاری و شمولی دەکەن بەڵام ئایا شتێک ماوە لە کوردستان لەلایەن ئەم دووحزبەوە کۆنترۆل و پاوان و سنوری بەدەوردا نەکێشرابێ. ئەم دوو حزبە لەپاڵ ڕێکخستن و میدیا و حکومەت و پەرلەماندا دەزگای عەشیرەتەکان و مەکتەبی کۆمەڵایەتی و لیژنەی فەتوا و حزبی سەلەفی و دیوەخانی دەروێشەکان و میلیشیای گیانفیداکانی بارزانی و هێزی ٧٠ و هەشتا و زێرەڤانی و دەزگای زانیاری و پاراستن و حساب بانکی ماڵی سەرۆک و ماڵی سکرتێری گشتیان هەیە.

ئەوەی دەوڵەتی نوێی پێ جیادەکرێتەوە لە سیستەمی عەشیرەتی و هۆزە چەکدارەکان بونی دامودەزگای گشتی و دەسەڵاتی گشتییە و حزبەکان دەیانەوێ وابنوێنن کە لەڕێگەی هەڵبژاردنیان لەلایەن خەڵکەوە شەرعییەت وەردەگرن تا ئەم دامودەزگا گشتیانە بەڕێوەبەرن و بەم شێوەیە ناوەرۆکی چینایەتی حزبەکان و ئەو بەرژەوەندییە مادی و چینایەتیانە دەشارنەوە کە لە پشت ئەم سیستەمی هەڵبژاردنە پەرلەمانییەوە دایان ناوە، بەڵام لە کوردستان حزب پێویستی بەم خۆشاردنەوە نییە بۆ ڕەوایەتدان بە دەسەڵاتەکەی بۆیە بەئاشکرا سیستەمە عەشیرەتییە میلیشیایەکەی بەناوی پەرلەمان و حکومەتەوە دەبات بەڕێوە. ئەوەی ئەم کڵاوەی کردۆتە سەرخەڵک نەبونی هوشیاری سیاسی و تەجروبەی شۆڕشگێڕانەیە لە گۆڕینی ئەم سیستەمە عەشایەری و خێڵەکیانەدا و تێگەیشتنە لەوەی چیتر ئەندام بون لەم حزبانەدا یەکگرتوبون و هێزوەرگرتن نییە دژی دوژمنی دەرەکی بەڵکو چونە ژێرسایەی دەسەڵاتێکە کە پێویستە خۆی لەدژی بجەنگی. هەربۆیە ڕیفۆرمی ئەم حزبانە هەڵوەشانەوەی سیستەمەکەیانە و ئەم کارە لەناو ئەم حزبانەدا ناکرێ.

حزب و ژیانی تازەی حزبایەتی پێویستە لە دەی گۆڕانکاری لەم سیستەم و دەسەڵاتەی ئێستادا بێتە دەرەوە. سیستەم و ستراکتۆر و شێواز و

سیاسەتێک کە دەوری ئەندام و جەماوەر و بڕیار و کاری ڕاستەوخۆی ئەوان بۆ جێبەجێکردنی بەرنامەی دنیایەکی باشتر مسۆگەربکا. دەبێ تایپی حزب لە فەرمان لەسەرەوە بۆ خوارەوە بگۆڕدرێ بە تایپی جوڵان لە خوارەوە بۆسەرەوە. حزب ئەوکات دەبێ بە پانتاییەک بۆ گەیشتن بە ئازادی و ڕزگاربون لەدەست “دەسەڵات”ی حزب خۆشی.